

Galerie jako otevřený prostor. Spolupráce edukačního oddělení Galerie hlavního města Prahy se zahraničním publikem

Lucie Haškovcová, Markéta Slachová Goldová, Kateřina Prokopová

Gallery as an Open Space. The Collaboration of the Educational Department of Prague City Gallery with a Foreign Audience

Abstract: Prague City Gallery, one of the major Czech cultural institutions, organises exhibitions, educational events and other accompanying programmes that are designed not only for Czech but also for foreign audiences. The purpose of this article is to introduce its activities and its openness towards foreign-language visitors - tourists, schools and students from other countries. It is not only its exhibition and the gallery's operation that count with guests from abroad, but also the organisation of the exhibitions and the service provided for the visitors and the promotion. The interesting topics mentioned in the article include direct communication with these visitors and their integration and active involvement in the educational events. The focus of the text is on drawing inspirational and interesting examples from practice. Other activities of Prague City Gallery that are referred to in the article include cooperation with foreign countries, especially in regard to exhibitions and other similar projects. In conclusion, the development possibilities, the potential, the plans and the other visions concerning further positive development in this area are described.

Keywords: Prague City Gallery, education, foreign audience, accompanying programmes

Z hlediska historického i současného kontextu je důležité nejprve v úvodu stručně představit Galerii hlavního města Prahy, její zaměření, sbírky, činnost a objekty. Instituce byla založena v roce 1963, spravuje ji Magistrát hlavního města Prahy. Zaměřuje se na moderní a současné české umění, především tedy na umění 20. a 21. století. Tvoří ji aktuálně 7 hlavních budov s výstavními prostory a dále depozitáře i další administrativní prostory. Galerie hlavního města Prahy disponuje rozsáhlými sbírkami kresby, malby, fotografie a grafiky, v současné době je celkový počet přibližně 16 000 artefaktů. V její správě se nachází i soubor veřejné plastiky, aktuálně se jedná přibližně o 400 soch (z toho je cca 200 umístěných v exteriéru). Součástí sbírek jsou

i díla a pozůstalost secesně-symbolistního Františka Bílka a také cyklus dvaceti velkoformátových obrazů, zachycujících dějiny a mytologii Slovanů, od Alfonse Muchy s názvem Slovanská epopej. Hlavními odbornými činnostmi galerie je péče o sbírky, výstavní činnost a realizace vzdělávacích aktivit a dalších doprovodných akcí. Galerie má cca 60 zaměstnanců a 7 oddělení. Odborné, restaurátorské a edukační oddělení tvoří odbornou sekci. Oddělení správy objektů, ekonomické, výstavní a propagační oddělení je součástí ekonomicko-provozní sekce.

V souvislosti s velkou návštěvností galerie zahraničními návštěvníky je důležité představit i konkrétní objekty, jejich dostupnost a polohu. Instituce spravuje turisticky velmi atraktivní a zároveň architektonicky

Mgr. Lucie Haškovcová
Galerie hlavního města Prahy
lucie.haskovcova@ghmp.cz

Mgr. Markéta Slachová Goldová
Galerie hlavního města Prahy
marketa.slachova@ghmp.cz

Mgr. Kateřina Prokopová
Galerie hlavního města Prahy
katerina.prokopova@ghmp.cz

hodnotné budovy, především v centru Prahy (Praha 1, Praha 6, Praha 7), nejvíce jich je v blízkosti Staroměstského náměstí. Mezi objekty GHMP patří výborně dostupný gotický Dům U Kamenného zvonu na Staroměstském náměstí, reprezentativní a prostorné výstavní sály ve druhém patře funkcionalistické Městské knihovny na Mariánském náměstí, barokně-rokokový Colloredo-Mansfeldský palác u Karlova mostu, funkcionalistický Dům fotografie v Revoluční ulici, barokní Trojský zámek s rozlehlou zahradou situovaný v Praze 7, secesně-symbolistická Bílkova vila na Hradčanech a Bílkův dům v Chýnově u Tábora v jižních Čechách.

Pro vzdělávací aktivity, především pro workshopy, výtvarné dílny, ale i pro odborné přednášky nebo semináře, a to právě i pro zahraniční návštěvníky, využívá edukační oddělení tři hlavní edukační pracoviště: edukační centrum v Colloredo-Mansfeldském paláci, eko-ateliér v Trojském zámku, čítárnu a studovnu odborné literatury a časopisů v Bílkově vile. Programy probíhající v těchto pracovištích jsou určeny všem věkovým kategoriím, školám i široké veřejnosti včetně návštěvníků ze zahraničí.

Edukační centrum je vhodné zázemí i k realizaci kreativních workshopů s výraznými přesahy do oblasti nových médií, filmu a divadla (experimentální fotografické techniky, animovaný film, užitá grafika, světelný design, kostýmní tvorba, intermedialní tvorba, street art). Vybavení ateliéru umožňuje experimentovat s množstvím technik z různých oblastí výtvarného umění (kresba, malba, grafika, fotografie, prostorová, intermedialní, akční i konceptuální tvorba apod.), prostor funguje jako kreativní výtvarná laboratoř.

Prostor eko-ateliéru v oranžerii Trojského zámku je unikátem v rámci celé Prahy. Obdobným pracovištěm nedisponuje ani Botanická zahrada hl. m. Prahy. Tento sezónní kreativní prostor slouží k realizaci edukačních programů nového rozměru se zaměřením na environmentální a ekologický kontext ve vztahu k umění. Ateliér splňuje podmínku bezbariérovosti, a proto je ideální také pro aktivity určené znevý-

hodněným a handicapovaným (např. vozíčkářům, nevidomým návštěvníkům ad.) i pro maminky s kočárky. Zároveň jde o relaxační zónu, kterou mohou návštěvníci využít k oddychu v turisticky rušné části Prahy. Realizují se zde nejrozličnější techniky a principy založené na zpracování přírodních materiálů (většinou i přímo ze zdejší zahrady), které umožňují přiblížit principy recyklace (výroba ručního papíru, práce s keramickou hlínou, textilní tvorba, haptické a akustické aktivity, výroba objektů z přírodních materiálů, land art, aranžování květin atd.). Prostor je využíván i k mimořádným projektům (Dny otevřených dveří, Víkend otevřených zahrad, Trojské vinobraní).

Prostory v Bílkově vile, v ateliéru Františka Bílka i ve zdejší čítárně a studovně, jsou vzhledem k zaměření expozice ideální pro realizaci mezioborových přesahů směrem k literatuře a textu. V nabídce je několik tematických okruhů – kromě již zmíněných přesahů k literatuře (formální i obsahová práce s textem, písmo a knižní tvorba) jde o další okruhy, jako jsou umělecké směry (secese, symbolismus, expresionismus, dekadence), veřejná plastika, architektura, užité umění. Součástí workshopů jsou literárně-jazykové hry s texty, tvorba experimentálního textu, hry s písmovými šablonami inspirované fontem Františka Bílka, interpretace názvů, navrhování knižních obálek a experimentálních knih, ex-libris a ilustrací, dramatizace soch (živé sochy), kresby detailů a symbolů. Prezenční čítárna a studovna odborné literatury a časopisů se zaměřením na výtvarné umění je do Bílkovy vily umístěná od r. 2016. V letech 1998–2016 byla situovaná v Domě U Zlatého prstenu, který je od r. 2016 ve správě Muzea hl. m. Prahy. Čítárna nabízí zájemcům uměnovědnou literaturu, rozsáhlé spektrum dvojjazyčných (ČJ+AJ) katalogů k výstavám GHMP i časopisů o výtvarném umění, designu a architektuře. Přimo v čítárně se nachází přes 1 400 titulů, celkově je však čtenářům k dispozici cca 5 800 knižních publikací, které jsou umístěny v externím skladu. Část fondu čítárny je věnovaná osobnosti Františka Bílka. Protože nejdůležitější a zároveň nejobemnější

součástí čítárny jsou katalogy z výstav hlavního města Prahy, které jsou většinou dvojjazyčné, je čítárna ideálním prostorem i pro zahraniční návštěvníky a studenty na stážích v České republice.

Tým edukačního oddělení tvoří 3 edukátorky (absolventky výtvarné pedagogiky a dalších oborů – bohemistika, dějiny umění, malba, textilní tvorba), 1 knihovnice a cca 10 externích lektorů s různými odbornými specializacemi, především na jazyky – angličtinu, němčinu, francouzštinu, ale i na skupiny znevýhodněných návštěvníků a seniorů nebo se zaměřením na veřejnou plastiku. Edukační oddělení koncipuje, organizuje a realizuje mnoho typů edukačních aktivit. Jedná se o interaktivní prohlídky pro školy a skupiny, workshopy pro rodiny s dětmi, ateliéry pro dospělé a seniory, výtvarné dílny pro děti s rodiči na mateřské a rodičovské dovolené, výtvarný kroužek pro všechny věkové kategorie, přednášky, procházky a odborné komentáře k sochám ve veřejném prostoru, kurátorské, autorské a lektorské prohlídky, akce pro znevýhodněné, workshopy s umělci, přednášky, diskuse, debaty, mimořádné akce (performance, tanec, film), workshopy ve spolupráci s institucemi, zájezdy (obr. 1). Mnoho z těchto aktivit je vhodných i pro zahraniční návštěvníky – mohou se například zapojit do otevřených víkendových workshopů nebo si objednat prohlídku v cizím jazyce, spojenou případně s výtvarnou akcí.

Zahraníční návštěvníci jsou pro Galerii hlavního města Prahy velmi významnou cílovou skupinou. Celkovou strukturu návštěvníků v GHMP tvoří všechny typy škol (mateřské školy, základní školy, základní umělecké školy, gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště, vyšší odborné školy, vysoké školy + zahraniční školy), rodiny s dětmi, nejmenší děti s rodiči na mateřské a rodičovské dovolené, dospělí, senioři, znevýhodnění a zahraniční návštěvníci. Právě hosté ze zahraničí mají velký podíl na celkové návštěvnosti. Mezi ně lze zahrnout individuální turisty i skupinové zájezdy, zahraniční školy a studenty (v rámci návštěv výstav, exkurzí a stáží) a také hosty

v rámci spolupráce se zahraničními institucemi a projekty. Hlavními důvody zájmu o návštěvy Galerie hlavního města Prahy zahraničními návštěvníky jsou především turisticky velmi atraktivní objekty v centru Prahy, kvalitní a zajímavé výstavy, možnost poznat moderní a současné české umění 19. a 20. století prostřednictvím prezentací stěžejních českých autorů, směrů a skupin v rámci monografických i skupinových výstav.

Galerie hlavního města Prahy se snaží být maximálně vstřícnou institucí směrem k zahraničním návštěvníkům v rámci výstavního a galerijního provozu i edukace. K běžným standardům Galerie hlavního města Prahy patří dvojjazyčný servis (ČJ + AJ): popisky v expozicích, texty ve výstavách, doprovodné materiály, propagační materiály, orientační systém, tiskové zprávy, webové stránky, katalogy z výstav – čítárna, tištěné brožury a „průvodci“ – i ve více jazycích (např. Slovanská epopej, Trojský zámek, Colloredo-Mansfeldský palác a další objekty i výstavy).

Důležitým tématem je i komunikace se zahraničními návštěvníky a jejich integrace – zapojení do vzdělávacích i tvořivých a výtvarných aktivit. Interní edukátorky zvládají komunikaci v angličtině, na kterou je v galerii zároveň případně k dispozici i několik externích lektorů. Jak již bylo naznačeno, kromě specialistů pro realizaci prohlídek v angličtině, jsou v týmu externistů i lektori se zaměřením na němčinu nebo francouzštinu. Některé cizojazyčné skupiny si objednávají prohlídky v češtině a mají k dispozici vlastní tlumočnický

Obr. 1: Sobotní výtvarný workshop v GHMP pro veřejnost, foto Lucie Haškovcová.

Obr. 2: Interaktivní prohlídka s workshopem v GHMP pro mateřskou školu, foto Lucie Haškovcová.

z češtiny do dalších jazyků - například do japonštiny (v rámci prohlídek Slovanské epeje s velkým zájmem japonských turistů), italštiny, španělštiny, ukrajinštiny, případně ruštiny. Nejběžnějším a základním způsobem pro přiblížení výstavy zahraničním návštěvníkům je využití tištěných průvodců a brožur v různých jazycích.

Nejlépe fungujícími formáty akcí pro efektivní komunikaci jsou workshopy, dílny a další výtvarné akce. Do většiny těchto akcí se totiž mohou zahraniční návštěvníci snadno zapojit. Tím, že jde především o praktické akce, a díky tomu, že umění je mezinárodní (univerzální) jazyk, lze díky vhodnému inspirativnímu příkladu, vzoru nebo ukázkou snadno porozumět náplni workshopu a připojit se aktivně k akci vlastní tvorbou. Protože se galerie (na rozdíl od muzeí, knihoven a podobně) zabývají především vizuálními aspekty, je komunikace v tomto ohledu snadnější. V rámci těchto akcí se tedy cizojazyční návštěvníci spontánně zapojují, dochází k přirozené integraci. Verbální komunikace v tomto případě tedy není nezbytně nutná – doplňuje ji komunikace prostřednictvím galerijní animace a interpretace výtvarného díla. Galerii navštěvuje čím dál více školních skupin a tříd s některými dětmi, které se teprve učí česky (například děti zahraničních diplomatů a podnikatelů v ČR), často se jedná o mateřské školy (obr. 2). Výtvarné umění je pro ně ideální způsob, jak se aktivně zapojit do kolektivu a komunikovat. Jde mnohdy i o přirozenou motivaci k týmové spolupráci.

Edukační oddělení Galerie hlavního města Prahy má už mnoho zajímavých a inspirativních příkladů dobré praxe. Jde například o návštěvy dětí z Ukrajiny. Již čtyřikrát se konal v České republice pobyt ukrajinských dětí, které přišly o rodiče při rusko-ukrajinském konfliktu. Galerii navštívili 2x v zimním období – před pravoslavnými Vánocemi a 2x v létě v době letních prázdnin. Pro děti je vždy připraven celodenní program – interaktivní prohlídka výstavy a speciální workshop. Děti mají možnost se podívat do nových prostor, seznámit se s českým uměním a vyzkoušet si práci se zajímavým inspirativním materiálem. Akce se konají ve spolupráci s Ukrajinou-Evropskou perspektivou a UA portálem. Konalo se i čtení ukrajinských pohádek přímo jejich autorem Sashko Lirnykem. Velmi přínosnou akcí byla také beseda s ukrajinskými vojáky, bývalými aktivními účastníky rusko-ukrajinského konfliktu.

Výraznou skupinou v rámci zahraničních návštěvníků jsou i školy a studenti. V prvním případě jde o zahraniční školy, které navštíví Prahu v rámci výletu a spojí ho s exkurzí v galerii. Vyhledávají především atraktivní objekty a výstavy v centru Prahy. Největší zájem byl zaznamenán na výstavě Slovanská epeje. V druhém případě se jedná o české školy, kde studují zahraniční studenti. Několikrát ročně Galerii hlavního města Prahy navštěvují zahraniční studenti Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, kteří se jazykově připravují a vybavují na vysokoškolské studium v ČR. Programy edukačního oddělení pravidelně využívají také studenti z Anglo-Americké univerzity, a to v rámci předmětu dějiny umění. Nabídku vyhledávají i bilingvní školy jako Francouzské lyceum (ZŠ), Riverside School (ZŠ), Monty (MŠ).

Existují i případy, kdy galerii navštívili přímo zahraniční pedagogové v rámci odborné exkurze. Jednalo se například o vysokoškolské učitele oborů s uměleckým zaměřením z Technické univerzity Ankara (Turecko), o pedagogy a studenty pedagogiky z Univerzity Amsterdam (Holandsko), o vyučující a studenty architektury

z Národní univerzity Taiwan (v rámci návštěvy ČVUT). V roce 2007 v rámci projektu Campaign for Drawing navštívila Galerii hlavního města Prahy skupina pedagogů z různých evropských metropolí. Součástí jejich programu byla exkurze ve výtvarném ateliéru GHMP a podrobná prezentace edukačních aktivit. V roce 2017 se edukační oddělení GHMP zapojilo do mezinárodního projektu App Your School ve spolupráci s Evropskou rozvojovou agenturou za ČR. Do projektu se zapojili pedagogové z 8 zemí (Itálie, Finsko, Turecko, Litva, Polsko, Portugalsko, Řecko, Česká republika). Tématem bylo smysluplné využití nových médií v edukaci. Hlavním úkolem byla koncepce tzv. digitálních ateliérů, modelových šesti hodinových workshopů. Proběhlo pět dní odborné setkání v Bologni a bude se konat závěrečné setkání ve Varšavě. Nejdůležitějším výstupem projektu bude sborník – manuál (toolkit) pro školy a pedagogy s nejlepšími příklady digitálních ateliérů.

Velký potenciál a přínos mají i stáže zahraničních studentů. V roce 2006 a 2007 si v Galerii hlavního města Prahy splnila svojí stáž studentka umění z Univerzity Porto v Portugalsku. Stáž byla realizována ve spolupráci s Centrem pro současné umění (FCCA). Na začátku roku 2016 dokončila studijní stáž v GHMP absolventka Katedry intermédií a multimédií Vysoké školy výtvarných umění v Bratislavě v rámci projektu Erasmus+. Edukační oddělení plánuje tyto stáže ještě více rozvíjet.

Spousty zajímavých hostů a skupin projevilo velký zájem o prohlídky Slovanské epopeje – zajímavá byla například návštěva zaměstnanců Ministerstva kultury z Norska. Často se také konají prohlídky pro V. I. P. návštěvníky, proběhla například prohlídka Trojského zámku pro rodinu korejského velvyslance, prohlídka pro hosty mezinárodních lékařských a farmaceutických kongresů v Domě U Kamenného zvonu a podobně.

Významnou spoluprací z hlediska zahraničních návštěvníků a projektů je i dlouholetá kooperace Galerie hlavního města Prahy s Českými centry (obr. 3). V letech 2008–2013 probíhaly pravidelně jednou

měsíčně workshopy v Českém centru Praha (nyní v Galerii Českých center) – v rámci prezentací především zahraničního umění s návazností na Českou republiku. Workshopů se často účastnily i děti z rodin diplomatů a velvyslanců. Výstavy a případně i workshopy se konaly ve spolupráci s mnoha dalšími institucemi, velvyslanectvími, projekty nebo organizacemi (Česko-japonská společnost, Česko-korejská společnost, EXPO 2010 Šanghaj, Pražské Quadrienalle 2011, Jeden svět, LOH Londýn 2012, České centrum Tel Aviv, České centrum Tokio, České centrum Paříž, Design Institut MOME Maďarsko, ÚLUV Bratislava, Cepelia Polsko, Goethe-Institut Prag, Česko-německý fond budoucnosti, České centrum v Berlíně, Deutsch-Tschechische und -Slowakische Gesellschaft, Velvyslanectví Španělska v ČR, Instituto Cervantes Praha). Zajímavé byly i tři workshopy realizované edukátory GHMP v roce 2011 na Českém velvyslanectví v Moskvě pro děti českých diplomatů, diplomatů ze zemí Visegrádské čtyřky (Polsko, Slovensko, Maďarsko, Česko) a pro další děti ve zdejší české škole.

Edukační oddělení má i zkušenosti s národnostními a náboženskými menšinami. Jde například o děti romské národnosti, dále o žáky ze židovské školy a podobně. Galerii hlavního města Prahy v minulosti pravidelně navštěvoval Klub Domeček (Praha 7) pro děti ze sociálně slabších rodin (obr. 4). Nabídku galerie využívají i školy z lokalit, kde žije více sociálně znevýhodněných (například děti romské národnosti z Prahy 3 apod.). Několikrát

Obr. 3: Workshop GHMP ve spolupráci s Českými centry, foto Lucie Haškovcová.

Obr. 4: Workshop GHMP pro děti ze sociálně slabších rodin, foto Lucie Haškovcová.

proběhla spolupráce se vzdělávacím projektem Židovské obce v Praze - s tzv. Lauderdalevými školami.

Edukátorky se snaží neustále si rozšiřovat vědomosti o problematice práce se zahraničním publikem. Proto se účastní nejrůznějších konferencí a seminářů na toto téma (například seminář Muzea a mezinárodní publikum v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur, spo-

jený s certifikovaným kurzem interkulturních dovedností, pořádaným Poradnou pro integraci). V roce 2017 se všechny lektorky aktivně zapojily do významné Česko-německé konference na téma umělecké vzdělávání. Realizovaly exkluzivní doprovodný program spojený s prezentací edukačních aktivit GHMP. Tuto mezinárodní konferenci pořádaly tyto instituce: Goethe-institut, Národní ústav pro vzdělávání (NUV), Ministerstvo kultury České republiky, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Podstatou byla prezentace a komparace metod a přístupů uměleckého vzdělávání v České republice a v Německu.

Kromě vzdělávacích aktivit realizuje Galerie hlavního města Prahy i zajímavé výstavní projekty ve spolupráci se zahraničím – velké reprezentativní výstavy zahraničních autorů v Praze (Richard Deacon, Tim Burton, David Cronenberg, Eduard Steinerberg, Jean Delville apod.). Kromě toho podporuje a umožňuje výstavy a zápůjčky

Obr. 5: Interaktivní prohlídka pro školu ve spolupráci s Českými centry, foto Lucie Haškovcová.

děl českých autorů ze sbírek GHMP v zahraničí – prezentace českého umění (například Slovanská epopej v Japonsku, František Bielek v Číně a ve Francii, výstavy v Bruselu atd.).

Pokud jde o další rozvojové možnosti, plány a vize, k prioritám rozvoje spolupráce se zahraničním publikem patří především systematická spolupráce se zahraničními školami (prohlídky, exkurze, stáže) (obr. 5). Nutné je podrobné zpracování adresářů a zahájení cíleného a systematického rozesílání nabídky do zahraničních škol. Je důležité pravidelně a maximálně informovat o výstavách Galerie hlavního města Prahy i na sociálních sítích, a to nejen v češtině, ale právě i v an-

gličtině. Anglickou verzi webových stránek galerie je nutné rozšířit na stejnou verzi jako je v češtině. Veřejná plastika, hodnotné objekty a sbírky mají velký potenciál k jejich zpřístupňování a zprostředkování pro české děti žijící v zahraničí a navštěvující tamější české školy (v budoucnu by mohly být realizovány vzdělávací projekty ve spolupráci například s UNESCO nebo s Českými centry - prostřednictvím internetu, aplikací atd.). Přestože edukační oddělení se zahraničním publikem už poměrně intenzivně pracuje, je potenciál pro rozvoj spolupráce Galerie hlavního města Prahy se zahraničním publikem stále velký.